

Petr Kulháněk, FEL ČVUT: Pár námětů ke vzdělávacímu procesu na středních a vysokých školách

1. Jiné vnímání světa. Myšlení a logické postupy dnešní generace studentů ovlivňuje svět počítačů. Je třeba se studenty více pracovat metodami, které přijali za vlastní. Studentovi o přírodním zákonu řekne více vhodný aplet nebo simulace než biflování vztahů. Leckteří si pak onen vztah naprogramují, aby viděli, co znamená. Nejsou horší, jak často tvrdíme, ale jiní, a kdyby nebyli, bylo by to zlé, neboť odlišnost generací je základem vývoje.

2. Internet. Současní studenti získávají informace i jinak než ve škole, zejména z internetu. To má dva aspekty: A) leckdy nedokáží odlišit informace kvalitní od nekvalitních. B) většina pedagogů na to není připravena a nejsou ochotni přiznat, že danou informaci ještě neslyšeli.

3. Rušení přijímacích pohovorů na vysokých školách. Jde o trend, který má kladné i záporné stránky. Kladem je, že na vysokou školu se dostanou i lidé, kteří počáteční studijní problémy překonají. Zápor je to, že středoškolák, který nebude dělat přijímačky, nenutí nic si daný předmět zapsat k maturitě a učit se to, co bude na vysoké škole potřebovat. Vstupuje na ni mnohem méně připravený než v případě existence přijímaček.

4. Rušení maturity z matematiky. Jsem zásadně proti rušení maturity z matematiky. Matematika patří k všeobecné vzdělanosti lidstva a vždy patřila. Pokud někdo ukončí střední školu a nezná obvod kruhu, nezaslouží si mít statut středoškoláka. Takové věci prostě patří ke vzdělanosti, ať se nám to líbí nebo nelíbí.

5. Procentuální vzdělanost. Považuji za nesmyslné, mít dopředu stanovená vysoká procenta povinné vzdělanosti. Není možné požadovat, aby studoval každý střední školu. Masivní studium vysoké školy pro splnění plánu ministerstva vede ke snížení kvality absolventů. Výsledkem je opak původního záměru. Ano, je třeba vzdělávat obyvatele naší země, ale jen ty, kteří o to stojí, a ty, kteří jsou toho schopni. Není možné udělovat vysokoškolské tituly paušálně proto, že kdosi stanovil procento vysokoškolsky vzdělaných odborníků v zemi.

6. Financování škol podle počtu. Financování škol zaměřené na počet žáků zákonitě snižuje kvalitu výuky. Škola v důsledku finanční zainteresovanosti nemůže ze studia eliminovat studenty, jejichž znalosti nedosahují očekávané úrovně. Učitelé jsou nejhoršími studenty ekonomicky tlačeni postupně slevovat z požadavků. Při dlouhodobém vývoji se nedostatečné znalosti stávají znalostmi průměrnými a ve vzdělávacím systému ob stojí stále slabší a slabší studenti. Jelikož systém nijak ekonomicky nezvýhodňuje zvýšenou péči o nadanější žáky, jsou v důsledku snahy o udržení těch slabších soustavně zanedbáváni a nerozvíjejí se na úroveň svých možností.

7. Financování učitelů. Obraz vzdělání jako obecné hodnoty je v české společnosti zkrácen paradoxní skutečností, že obě společensky nejvíce ceněná povolání, tedy lékaři a vysokoškolští učitelé, nejsou ze strany státu odpovídajícím způsobem oceněna a jejich platy jsou na průměrné úrovni v populaci. Skutečnost, že lidé s širokým vzděláním mohou být sice váženi, avšak jsou špatně placeni, není dlouhodobě udržitelná.

8. Nezdravé sebevědomí. Střední škola by měla vést studenty k tomu, aby vystupovali sebevědomě, budou to potřebovat ve své kariéře. V poslední době jsem se ale opakovaně setkal s názorem středoškoláků, že už vlastně všechno vědí a vysoká škola jen prohloubí jejich znalosti. To je mylné a nebezpečné pojetí sebevědomí. Takový student se na vysoké škole nepřipravuje systematicky (vždyť už všechno ví) a školu záhy kvůli problémům opustí.

9. Umění učit se. Obrovské rezervy na střední škole jsou v tom, jak naučit studenty samostatně se učit, logicky myslet, být aktivní a zpracovávat problémy. Měl by to být jeden z hlavních cílů střední školy. Bez toho nelze studovat školu vysokou.

10. Kvalita středoškolských pedagogů. Někteří pedagogové nemají dostatečný přehled. Například ke dvěma nejvýznamnějším krokům poznání 20. století patří vznik kvantové teorie a relativity. Studenti se dívají na Star Trek, setkají se s putováním časoprostorem, s černými děrami a podněcuje to jejich zvědavost. Kolik pedagogů je jim schopno odpovědět na zvědavé otázky? A co teprve dnešní problémy? Zastavování světla, nanotechnologie, kvantové počítače? Důsledkem je, že se student odnaučí ptát. Neptá se, protože nedostane odpověď. Neptá se potom ani na vysoké škole, je vůči vzdělávacímu procesu neaktivní až apatický.

11. Povinné vzdělávání nikoli populace, ale učitelů. Mělo by být samozřejmostí povinné vzdělávání učitelů. Pokud učitel 50 let učí to samé, není možné očekávat, že zaujme. Obdobně, jako mají lékaři povinné aprobace, musí se učitel na jakékoli úrovni povinně průběžně vzdělávat. Právě jeho neznalosti se projeví na budoucí generaci. Má ministerstvo školství nějaké mechanismy v tomto směru?

12. Studium za jinými účely. Část studentů (a ne malá) vstupuje na vysokou školu proto, že získá kolej ve velkém městě, založí firmu a začne podnikat. Pro rozjezd úspěšného podnikání stačí semestr nebo dva a vysoká škola mu v tomto směru poskytne vynikající zázemí. Cílem těchto studentů od začátku není studium, ale jiný účel. Podnikání, osamostatnění se od rodičů, vyhnutí se jiným povinnostem. Jak zamezit těmto jevům?

13. Setrvačnost a strnulost. Ve vzdělávacím systému je malá pozornost věnována setrvačnosti zájmu žáků a studentů o určité obory, která nemusí odrážet skutečné potřeby společnosti. V současné době je patrný odliv zájemců o technické obory, který odráží vývoj v polovině devadesátých let, nicméně neodpovídá očekávaným potřebám v příštím desetiletí.